

Vijeće Europe osudilo je komunistički poredak

ISTRAŽIVANJA STRADANJA HRVATA U DRUGOME SVJETSKOME RATU I PORAČU

Osuda komunističkog poretka u Hrvatskoj i BiH ide vrlo teško

► Piše: Željko Raguž

Parlamentarna skupština Vijeća Europe

S demokratskim promjenama 1989./1990. u Republici Hrvatskoj (RH) i Bosni i Hercegovini (BiH) započelo se u historiografiji, publicistici, memoarskoj literaturi i tisku pisati o jugoslavenskoj partizanskoj i komunističkoj represiji i zločinima nad Hrvatima, o kojima se sve do tada uglavnom šutjelo zbog bojazni od sankcija komunističkih vlasti. S pojavom niza radova te brojnih objavljenih svjedočanstava vezanih za stradanja hrvatskog naroda, spoznalo se

u javnosti o strašnim razmjerima hrvatske ratne i poratne nacionalne tragedije. Do danas o jugoslavenskoj partizanskoj i komunističkoj represiji i zločinima tijekom Drugoga svjetskoga rata i poraća objavljena je u RH, a dijelom i u BiH, vrlo opsežna literatura (povijesna, publicistička i memoarska). Neovisno o objavljenim radovima nužno je nastaviti s istraživanjima stradanja hrvatskog naroda u Drugome svjetskome ratu i poraću u BiH i RH unatoč otporima

utvrđivanju istine o jugoslavenskim partizanskim i komunističkim zločinima.

Otpori utvrđivanju istine

U BiH i RH, mimo europskih očekivanja na temelju donesenih rezolucija o osudi komunizma i komunističkih zločina, dijelom je izostala sustavna državna potpora sveobuhvatnim istraživanjima stradanja

hrvatskog naroda. Zbog svega toga brojna su još uvijek otvorena pitanja u svezi s jugoslavenskom partizanskom i komunističkom represijom i zločinima 1945. na prostoru bivše Jugoslavije i Austrije. Navedeno stanje zacijelo nije slučajno, nego za to postoji veći broj političkih razloga. Očito je da određenim utjecajnim političkim strukturama na prostoru RH i BiH koje još uvijek imaju prilike komunističkom naslijeđu ne odgovaraju istraživanja ovog pitanja te ih nastoje onemogućiti i tako prikriti zločine jugoslavenskih komunističkih i partizanskih postrojbi i vlasti iz Drugoga svjetskog rata i poraća na prostorima ovih zemalja. Parlamentarna skupština Vijeća Europe osudila je totalitarni komunistički poredak u svoje dvije rezolucije: Rezoluciji 1096. o uklanjanju naslijeđa bivših komunističkih totalitarnih sustava, koju je Parlamentarna skupština Vijeća Europe usvojila 27. lipnja 1996. i Rezoluciji 1481. o međunarodnoj osudi zločina totalitarnih komunističkih poredaka, koju je Parlamentarna skupština Vijeća Europe usvojila 25. siječnja 2006. Nužna je stvarna provedba umjesto deklarativnog zauzimanja za spomenute rezolucije na području BiH, RH kao i u ostalim državama nastalim nakon raspada bivše Jugoslavije.

Nužnost utemeljenja Ureda za istraživanje komunističkih zločina u RH i BiH

Devedesetih godina 20. stoljeća utemeljena Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava Sabora RH otpočela je s nizom istraživanja o stradanjima hrvatskoga naroda i popisom žrtava, popisavši njih 261.416 i to: 153.700 s područja RH, 99.229 žrtava s područja BiH i 8.487 s područja drugih država. Među popisanim žrtvama bilo je mnogo hrvatskih stradalnika na kraju rata i u poraću ubijenih u partizanskoj i komunistič-

koj represiji. Komisija je radila i na otkrivanju i utvrđivanju masovnih grobišta (više od 1.000 njih, od kojih je oko 700 u RH, 200 u Sloveniji i 90 u BiH), podizanju spomen obilježja ratnim i poratnim žrtvama, utvrđivanju poratnih žrtava jugoslavenske tajne službe u RH, BiH i u inozemstvu, organiziranju znanstvenih i stručnih skupova te objavljivanju povijesnih, publicističkih i memoarskih radova o navedenim istraživanjima.

Vlada RH ukinula je 2002. Komisiju za istraživanje komunističkih zločina. Hrvatski sabor u ožujku 2011. donio je Zakon o pronalaženju, obilježavanju i održavanju grobova žrtava komunističkih zločina nakon Drugog svjetskog rata kojim je utemeljen Ured za pronalaženje, obilježavanje i održavanje grobova žrtava komunističkih zločina nakon Drugog svjetskog rata. Uz početne napore na ustrojavanju županijskih ureda središnji Ured je u svom jednogodišnjem radu obavio niz konkretnih istraživanja temeljem policijskih izvješća, arhivskih istraživanja i kontakata s građanima, župnim uredima i lokalnom samoupravom. Obavljena su probna iskapanja na više lokacija na širem području Zagreba i Zagrebačke županije. Na žalost, već sljedeće 2012. godine pod utjecajem određenih zainteresiranih skupina postupak razotkrivanja komunističkih zločina zaustavljen je u RH ukidanjem spomenuta Ureda. Unatoč svim deklarativnim osudama komunističkih zločina posljednjih se 20 godina u RH i te kako osjeti utjecaj raznih lobija koji uporno pokušavaju zataškati komunističke zločine. Poznata politička floskula o puštanju prošlosti i okretanju sadašnjosti u službi je izbjegavanja suočavanja s počinjenim zločinima partizana i komunista kako bi se amnestirala

njihova odgovornost te povezanost s njima njihovih ideoloških nasljednika još uvijek vrlo utjecajnih u političkom životu RH.

U drugim europskim zemljama koje su izašle iz komunističkog razdoblja zločini komunističkih režima puno se ozbiljnije shvaćaju, nego u RH i BiH što pokazuje i zahtjev šest zemalja s komunističkom prošlosti, koje su od Europske komisije zahtijevale zabranu negiranja i umanjivanja komunističkih zločina. Bugarska, Mađarska, Rumunjska, Češka, Litva i Letonija službeno su od Europske komisije zahtijevale kažnjavanje javnog podržavanja i negiranja

komunističkih zločina, te zatražile njihovo izjednačavanje s nacističkim zločinima i holokaustom. RH i BiH tako ostaju jedne od rijetkih zemalja u kojima se komunizam opravdava antifašizmom, dok su ostale zemlje jasno razdvojile ova dva pojma u političkom životu. Rezolucija Skupštine Vijeća Europe iz 2006. jasno proziva komunističke totalitarne režime i njihove zločine koji su se dogodili tijekom komunističke vlasti bivše Jugoslavije, a što su provedena istraživanja nedvojbeno potvrdila.

Kako bi se u RH i BiH sprovela Rezolucija, te očekivanja Europske komisije koja izričito traži istragu zločina, osudu počinitelja i dostojno obilježavanje žrtava, nužna je obnova rada Ureda za istraživanje komunističkih žrtava u RH u najskorije vrijeme te utemeljenje sličnog ureda u BiH.

Povijesni revizionizam ili doprinos znanju

Događaji iz Drugoga svjetskoga rata i nakon njega na području BiH

Poštapalicom o puštanju prošlosti i okretanju budućnosti, nastoji se iskupiti odgovornost jugokomunista za počinjene zločine. Na taj način njihovi nasljednici neometano nastavljaju tragovima zločinačke ideologije.

i RH dobrim su dijelom još neistraženi pa se čini kako ih je potrebno, kao i čitavo razdoblje socijalističke Jugoslavije, nanovo historiografski objasniti. Oni koji se žele držati komunističkih istina iz pamfleta napisanih prije 70 godina nova povijesna istraživanja i njihove rezultate nazivaju revizionizmom. Poznati američki povjesničar James M. McPherson kazao je kako je revizionizam životna snaga povijesne znanosti. Povijest je kontinuirani dijalog između sadašnjosti i prošlosti, a interpretacije prošlosti podliježu promjenama u skladu s novim dokazima. Ono što se u RH i BiH sustavno naziva »revizionizmom« u znanosti u demokratskom svijetu razumijeva se kao »doprinos znanju«.

Stradanja hrvatskoga naroda između povijesti i politike

Pitanje ljudskih gubitaka u Drugome svjetskome ratu na području Jugoslavije postalo je u neposrednom poraću 1945. prvorazredno političko pitanje i ostalo je takvo do danas. Najveći broj rasprava o ljudskim gubitcima Jugoslavije tijekom Drugoga svjetskog rata nije znanstveno utemeljen i ima prepoznatljivu ideološko-promidžbenu podlogu. Naime, ljudski gubici Jugoslavije u Drugome svjetskome ratu i poraću, ponajprije broj i nacionalna, dobna i spolna struktura žrtava, unatoč mnogobrojnim procjenama, izračunima i popisima, jedna je od najkontroverznijih istraživačkih i štoviše najosjetljivijih (dnevno) političkih tema.

Jazovka, mjesto jugokomunističkog ubojstva ranjenika iz zagrebačkih bolnica, njih oko 476

Povjesničari, kako u Jugoslaviji tako i danas u RH i BiH koji su istraživanjima temeljenima na relevantnim pokazateljima nastojali upozoriti na znanstvenu neodrživost navoda od 1,700.000 žrtava, doživjeli su znatne neugodnosti, pa i optužbe i osude te je danas primjetna suzdržanost u reakcijama na hrvatskoj strani kada su u pitanju navedene manipulacije srpskim žrtvama u Drugome svjetskome ratu na području NDH.

Uvećavanje i isticanje samo srpskih žrtava te prešućivanje ljudskih gubitaka kod drugih naroda u Drugome svjetskome ratu u NDH, srpski političari najčešće rade, kao što su to učinili predsjednik Srbije Tomislav Nikolić i predsjednik Republike Srpske Milorad Dodig u Donjoj Gradini 8. svibnja 2016., iz politikantskih razloga, ali dijelom i zbog velikog tereta odgovornosti srpske strane za stradanja drugih naroda u zadnjem ratu u BiH. Objektivnije znanstveno razumijevanje i istraživanje događaja iz tragične prošlosti hrvatsko-srpskih odnosa oslobođeno ideološko-promidžbenog utjecaja pretpostavka je za izgradnju boljih hrvatsko-srpskih

odnosa ako ova dva naroda budu našli načina za takve korake u budućnosti.

Zašto treba istraživati događaje iz Drugoga svjetskoga rata i poraća, odnosno zašto se treba suprotstaviti neutemeljenom preuveličavanju žrtava? Kritičarima novog istraživanja i propitivanja činjenica o stradanju u Drugome svjetskome ratu i poraću s pravom treba postaviti pitanje zašto im smeta kritičko istraživanje dostignutih saznanja u dosadašnjoj historiografiji. Obrana postojećeg historiografskog saznanja o stradanju u Drugome svjetskome ratu i poraću čini se uzaludnim i besmislenim pothvatom. Historija se ne može napisati, ona se piše. Ključna osobina znanstvenog rezultata o bilo kojem povijesnom pitanju je da on nikada nije završen, pogotovo nije savršen. Historijska znanost ne priznaje konačne sudove i pod utjecajem politike donesene presude. Zbog svega spomenutoga treba poticati historičare da znanstveno više doprinose u istraživanju stradanja hrvatskog naroda i kontroverznih događaja iz vremena Drugoga svjetskoga rata i poraća. ✍

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesna« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»fra Leo Petrović i 65 subrača«, III., 2 (17),
Široki Brijeg, 2016. , srpanj – prosinac, 2016.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Zaključenje broja: 25. lipnja 2016.

Adresa:
BiH: Kard. Stepinca 14, 88220 Široki
Brijeg
HR: Humac 1, p. p. 1, 20352 Vid

Veza:
tel.: +387 39 700-325
faks: +387 39 700-326
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilo izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada
13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga...
(s naznakom za Vicepostulaturu i za što):
a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar, poslovnica Ljubuški:
žiro-račun (BiH): 3381602276649744
devizni račun (inozemstvo):
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Danas su dva pojma i te kako nanožna u našoj sredini. Na žalost, to su globalizacija i novi svjetski poredak koji svakim danom sve više stežu obruč oko naše slobode. Do nas je hoće li ga uspjeti stegnuti ili ćemo ga uspjeti razvrgnuti. Čine nam to ovosvjetski moćnici na temelju nagomilana bogatstva. Nije ono krivo, krivi su oni. Umjesto da njime čine dobro, oni čine zlo. Zaboravili su da čovjeku kraj sebe treba biti brat, a ne zlikovac koji mu radi o glavi.

Kršćanstvo tako ne postupa, iako je i ono globalizatorsko i neprestano stvara novi svjetski poredak. U srži njegova postupanja je Božji zakon koji svakoga čovjeka uzdiže na jednako dostojanstvo i time stvara novi svjetski poredak ispunjen Božjom ljubavlju. Kako je u takvu svijetu lijepo živjeti!

Tko shvati ove činjenice, uspjeh će u svojoj glavi razmrsiti činjenice iz prošlih vremena. Ne će papagajski ponavljati da se okanimo prošlosti i prionemo budućnosti, već će zavoljeti svoju povijest takvu kakva je i na njezinim temeljima graditi svoju ljepšu budućnost. Jedino sebičnjak zaboravlja žrtvu svojih predaka i sve usredotočuje na samoga sebe.

Svi dosadašnji brojevi ovoga našega glasila išli su u ovom pravcu: istražujemo prošlost svjetlom koje nam daje naša vjera. I uspjeh nije izostao. Mnogi su posvjedočili o djelovanju ruke Božje u svome životu, pronalazili smo razbacane kosti pobijenih i dostojno ih pokapali. Zloćudna namisao jugoslavenstva nije odnijela

pobjedu. Žrtva pobijenih postala je putokaz nama živima.

Zahvaljujemo Bogu da smo kroz vrijeme od zadnjeg broja glasila uspješli pronaći i fra Antu Majića. Jedini trag do njegovih posmrtnih ostataka vodio je preko kratke bilješke u dokumentima groblja Mirogoj. Netko je to hrabro zabilježio, drugi hrabri nisu brisali i tako je sve stiglo do naših dana. Upornost se isplatila, odnosno Bog nije dopustio da taj mladi franjevac iščezne bez traga.

Koristimo ovu prigodu ponovo zamoliti sve one koji nešto znaju o pobijenim hercegovačkim franjevcima da nam to što prije dojavite. Nemojte se zavaravati mislju da to vjerojatno već znamo ili da ste to nekada rekli nekom fratru. Tko zna znamo li i je li taj podatak stigao do nas. Zbog toga sve ponovite i zajedno doprinesimo da istina o pobijenim hercegovačkim franjevcima izide što jače na svjetlo dana.

Rad na istraživanju pobijenih hercegovačkih franjevaca znamo da je doveo i do sustavnog istraživanja pobijenih civila. Zajedno su ubijani i grijeh bi bio jedne dostojno pokopavati, a druge ostavljati. Država s obiju strana granice u tome gotovo da nije pomagala. Nju i dalje steže namisao jugoslavenstva. Međutim, svoju su ruku pružili određeni svjesni pojedinci. I tako se spašava što se spasiti dade.

Zbijmo, dakle, redove i ne obeshrabrujmo se. Izlaz uvijek postoji samo ako smo ga spremni tražiti. Učinimo to i neka vam je mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Nagradni natječaj	40
Istraživanja	17	Podsjetnik	45
Stratišta	20	Povijesne okolnosti	52
Pobijeni	26	Razgovor	54
Glas o mučeništvu	30	Iz Vicepostulature	59
Odjek u umjetnosti	38		